

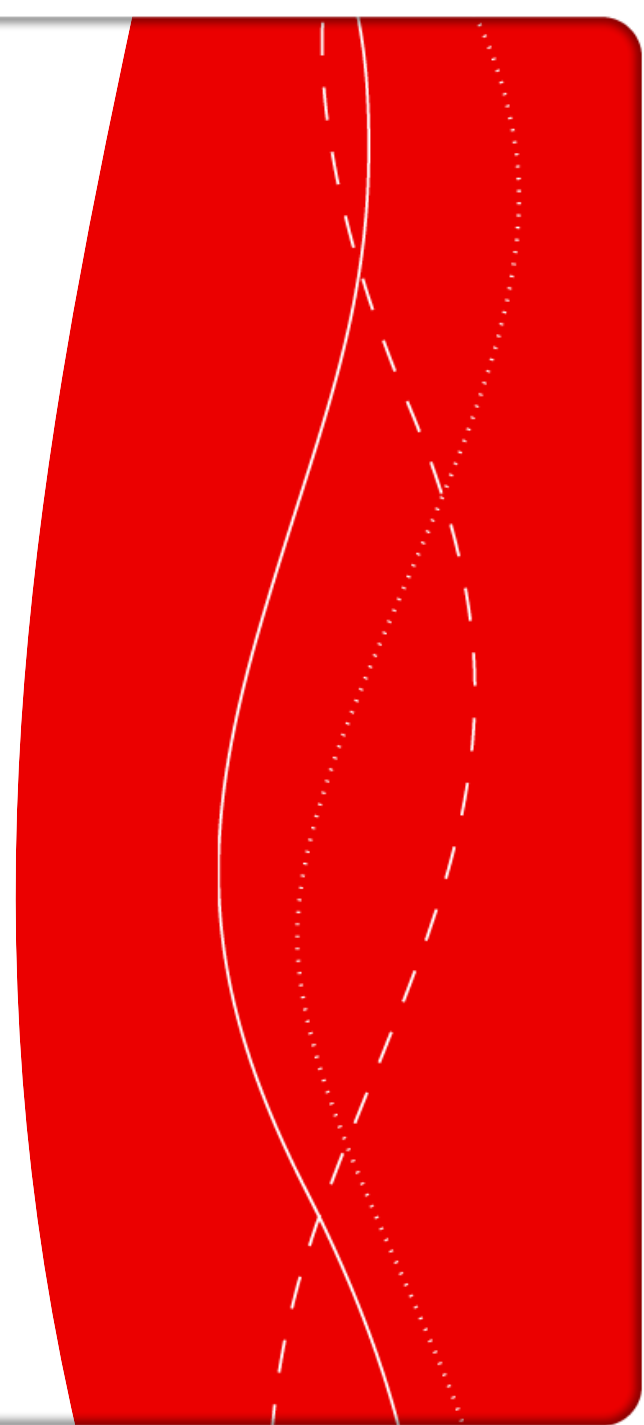

FINDING A BETTER WAY

Infrastrukturpolitik

– för den här mandatperioden och
för framtiden

Jan-Eric Nilsson

Transportsektorns problem och lösningar i den dagliga debatten

Problem	Lösning
Trängsel på spåren	Bygg ut snabbare; bygg för höghastighetståg
Trängsel på vägar, i synnerhet i tätorter	Bygg ut snabbare.
Förseningar inom järnvägssektorn	Bygg ut snabbare. Mera pengar till underhåll.
Vinterkaos	Mera pengar till vinterunderhåll
Brist på medel för utbyggnad av infrastruktur	Regional medfinansiering; brukaravgifter; Offentlig Privat Samverkan
Transporterna står för en stor och växande del av CO2-utsläppen	Bygg järnväg, i synnerhet för höghastighetståg
Eftersatt underhåll	"Vi har redan ökat medlen" "Öka ytterligare!"

Min infallsvinkel

- Allokeringsproblem?
- Investeringar; byggs det för mycket eller för lite ny infrastruktur?
- Prissättning; är priserna för att utnyttja infrastrukturen – drivmedelspris inklusive skatt, banavgifter, start- och landningsavgifter etc. – för höga eller låga?
- Kostnadseffektivitetsproblem?
- Genomförs verksamheten – byggande, drift och underhåll av infrastrukturen – till lägsta möjliga kostnad?

Investeringar och underhåll

- Effektivitetsproblem yttrar sig i köer eller andra former av trängsel.
- Trängsel ska emellertid inte alltid lösas med nya investeringar – jfr. trängselavgifterna i Stockholm.
- Viss trängsel i järnvägsnätet kan sannolikt hanteras med efterfrågedifferentierade banavgifter.
- Alla stora system måste alltid anpassas efter en förändrad efterfrågan,
- ... särskilt angeläget med tanke på att efterfrågan – resande och transporter – växer.
- Men inga tecken på att kapacitetsbrister – otillräckligt med vägar, järnvägar eller flygplatser – utgör en bindande restriktion för tillväxten i samhället.

Investeringar och underhåll (forts.)

- Kunskaperna om vad som är en lämplig omfattning av underhållet av vägar och järnvägar är utomordentligt dåliga.
- Likaså vet man mycket lite om vad som förorsakar förseningar i järnvägstrafiken – trängsel, dålig rullande materiel, dåligt skötta banor?
- Inte heller är det möjligt att avgöra om effektiviteten i underhållsverksamheten är acceptabel.

Rekommendationer

- Se upp för vita elefanter!
- Utveckla metoder för punktvisa och gradvisa förbättringar av infrastrukturen med inslag av reala optioner.
- Dagens utbyggnad anpassas för att smidigt kunna bygga ytterligare kapacitet längre fram när man vet att det behövs.
- Mötesspår, signalinstallationer, fokus på de delar av näten där tillväxten är särskilt stark, dvs. nära (större) städer.
- Inför en oberoende granskning av beslutsunderlaget för alla projekt större än en (?) miljard kronor.
- Avsätt resurser för att förbättra kunskapen om optimala underhållsinsatser.
- Järnvägsinvesteringar är ett svagt instrument för att hantera klimatproblemen.

Prissättning

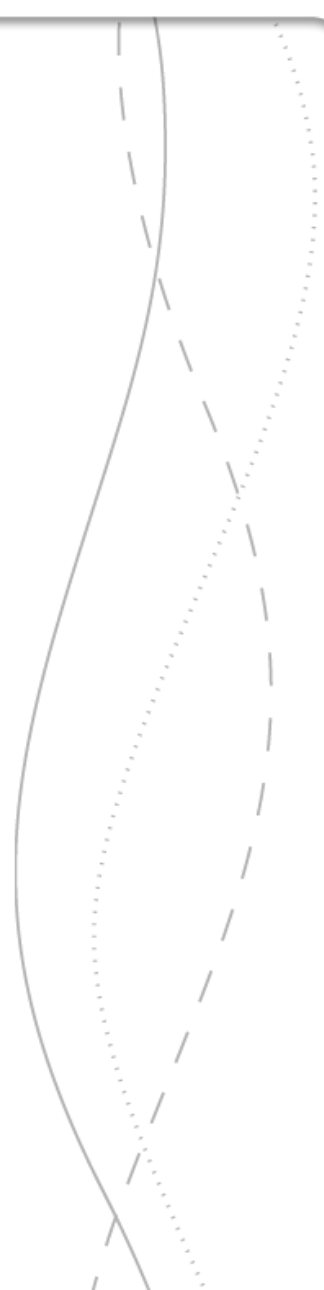
- Den stora utmaningen ligger i att utveckla ekonomiska styrmedel för att hantera transportsektorns bidrag till klimatproblemen.
- Trängselavgifterna i Stockholm pekar fram mot hur man bör hantera kapacitetsproblem i väg- och järnvägsnätet.
- Kilometerskatter för att prissätta den tunga trafikens slitage;
- ... bör antagligen kombineras med geografisk differentiering (differentiering på vägtyp) – snart ekonomiskt möjligt tack vare gps/elektronisk prissättning.

Rekommendationer för prissättningspolitiken

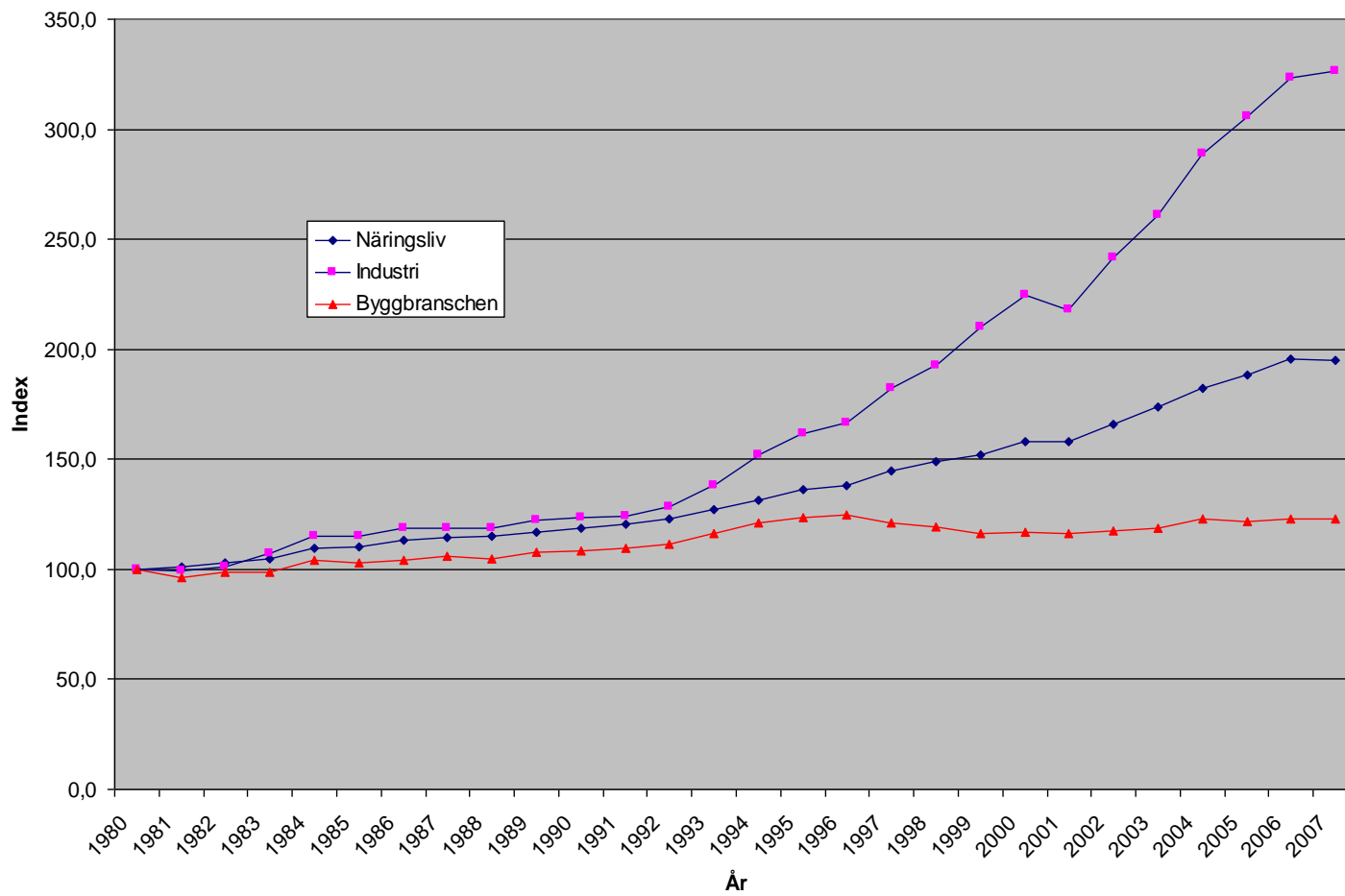
- Utveckla principer för medveten och konsekvent hantering av CO2 i allmänhet och i transportsektorn i synnerhet.
- Låt den tekniska utvecklingen slå igenom på differentierade priser för att hantera slitage, trängsel etc.
- Höjda avgifter på väg (km-skatter) och järnväg befogade,
- ... men innebär antagligen små skift mellan trafikslag, mer en överflyttning av kostnader från skattebetalare till resenärer.

Kostnadseffektivitet

- Vad är problemet?

Arbetskraftens produktivitet i olika branscher enligt Nationalräkenskaperna

Två aspekter på hanteringen av bristande kostnadseffektivitet

- De vanligaste upphandlings- och entreprenadkontrakten ger svaga incitament för nytänkande.
- Uppföljningsproblemet

Uppföljningsproblemet

- Dagens uppföljning – utfall i förhållande till anslagstilldelning.
- Vad vill vi följa upp?
 - Regeringen fattar beslut om flerårig investeringsplan
 - Riksdagen fattar årliga beslut om faktisk resurstilldelning
 - Myndigheten upphandlar projekt
 - Det uppstår kostnader som landar i ett ekonomiredovisningssystem.
- Det går idag inte att utan omfattande manuellt arbete svara på frågan ”det här ville ni ha, det här blev det och kostnaden blev x”.
- Outvecklade system för dokumentation av upphandlingar och uppföljning av kostnadsutfall mot upphandlat kontrakt.
- Innebär också att systemen står vidöppna för slöseri och i förlängningen korruption.

Förklaring och ansvar

- Förklaring: Svag uppföljningskultur i Sverige (jfr. Tarschys 2003).
- Ansvar?
 - Folket
 - Riksdag
 - Regering
 - Myndigheter
 - Granskare/revisorer

Rekommendationer

- Ordna till redovisningen i systemet – kan göras till låg kostnad.
- Vidareutveckla beställarkompetensen – se till att olika upphandlings- och entreprenadformer prövas och utvärderas.
- Mera offentliga experiment!

Slutsatser

- Sverige har inga allvarliga tillväxtbegränsningar till följd av systematiska effektivitetsproblem som härrör från infrastrukturen.
- Skaffa bättre kunskap så att vi vet om underhållet sköts på rätt sätt.
- Sektorns största utmaningar är mer generella till sin natur:
 - Konsekvent hantering av klimatproblem.
 - Svag uppföljningskultur i offentlig sektor med onödigt höga kostnader som följd.